

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การอภัยโทษเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการยุติธรรมที่ช่วยให้สังคมดำรงอยู่มาได้และเป็นเครื่องมือสำคัญประการหนึ่งที่นานาอารยประเทศนำไปใช้ในการบริหาร ดำเนินกระบวนการยุติธรรม แม้ว่าแต่ละประเทศจะมีระบอบการปกครองที่แตกต่างกันไป ประมุขหรือผู้นำแห่งประเทศหรือรัฐนั้น ๆ จะถูกกำหนดให้มีอำนาจในการที่จะอภัยโทษให้แก่ผู้กระทำความผิดที่ชกโทษ ลดหย่อนผ่อนโทษ หรือปล่อยตัวให้พ้นโทษไป แต่ปัจจุบันท่ามกลางปัญหาการกระทำความผิดที่มีจำนวนผู้กระทำความผิดเพิ่มมากขึ้นและลักษณะการกระทำความผิดที่หลากหลายขึ้น เช่นความผิดบางอย่างอาจจะผิดกฎหมายแต่มิได้ผิดต่อจริยธรรมหรือศีลธรรม ซึ่งควรได้รับการอภัยโทษด้วยแนวทางที่แตกต่างจากความผิดประเภทที่ผิดทั้งกฎหมายและศีลธรรมเป็นต้น ระบบการอภัยโทษที่เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการยุติธรรมจึงจำเป็นต้องได้รับการปรับปรุงให้ทันกับสถานการณ์ดังกล่าวด้วย^๑

ประเทศไทยมีระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข อำนาจในการอภัยโทษเป็นอำนาจของพระมหากษัตริย์ที่จะพระราชทานอภัยโทษ ชกโทษ หรือลดโทษ เพื่อมิให้ผู้กระทำความผิดต้องรับโทษหรือรับโทษแต่เพียงบางส่วนอันมีการสืบทอดเป็นไปตามแบบแผนและประเพณีการปกครองอันมีแต่โบราณกาล ระบบการอภัยโทษในสังคมไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน มีพื้นฐานจากความคิดทางพระพุทธศาสนา การพระราชทานอภัยโทษมีพื้นฐานมาจากความเมตตาปราณีในรูปการปกครองแบบธรรมราชา นำแนวคิดทางพระพุทธศาสนาในหลักทศพิธราชธรรม ๑๐ ประการมาใช้ จนกระทั่งถึงรัชกาลที่ ๕ ภายหลังที่ได้ตั้งกระทรวงยุติธรรมขึ้นเริ่มการปฏิรูปกฎหมาย และการพิพากษาอรรถคดีของศาล เริ่มมีการเปลี่ยนจากระบบอภัยโทษที่ให้

^๑ จ่านงค์ อธิวัฒน์สิทธิ์, ศาสนาชีวิตและสังคม, (กรุงเทพมหานคร: สุขภาพใจ, ๒๕๔๗), หน้า ๑๒๑-๑๒๒.

พระมหากษัตริย์ทรงใช้พระราชอำนาจตามพระราชอัธยาศัย เป็นการบัญญัติเป็นลายลักษณ์อักษร และได้รับการพัฒนาใช้สืบต่อมา

การอภัยโทษของต่างประเทศ ในระบบกฎหมายของแต่ละประเทศจะมีการอภัยโทษ เป็นเครื่องมือสำคัญในการดำเนินกระบวนการยุติธรรมเช่นกัน ตามกฎหมายไม่ว่าจะเป็นประเทศที่ แตกต่างกันทางด้านแนวความคิด เช่นประเทศในโลกตะวันตก หรือเป็นประเทศที่แตกต่างกันใน รูปแบบของประมุขของรัฐ เช่น มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขหรือมีประธานาธิบดีเป็นประมุข อย่างไรก็ตามภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ทฤษฎีและแนวความคิดของแต่ละชนชาติจะ เป็นตัวกำหนดความแตกต่างของระบบการอภัยโทษ ซึ่งนับว่าเป็นสิ่งที่น่าสนใจควรแก่การศึกษา เพราะนอกจากจะก่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจโดยพื้นฐานต่ออำนาจในการอภัยโทษของ ต่างประเทศแล้ว ยังสามารถใช้เป็นแนวทางเทียบเคียง กับกรณีของประเทศไทยได้อีกด้วย ทั้งนี้จะ ได้ศึกษาทฤษฎีและแนวความคิดการอภัยโทษในประเทศอังกฤษและประเทศสหรัฐอเมริกาเป็น กรณีศึกษา เนื่องจากทั้งสองประเทศมีระบบกฎหมายเป็นที่ยอมรับของนานาชาติ โดยศึกษาถึงการ อภัยโทษของประเทศดังกล่าวเป็นการเสนอในเชิงประวัติศาสตร์กับกรณีการอภัยโทษของไทย^๒

การวิจัยครั้งนี้จึงเป็นการศึกษาแนวคิดและรูปแบบในการให้อภัยโทษในกฎหมาย ต่างประเทศอันได้แก่ประเทศอังกฤษซึ่งมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ประเทศสหรัฐอเมริกาซึ่งมี ประธานาธิบดีเป็นประมุขและกฎหมายไทย ศึกษาวิเคราะห์ความเหมือนหรือความต่างแล้วสรุปถึง คุณค่าความหมายประโยชน์ของการอภัยโทษ เพื่อนำมาปรับใช้กับแนวทางการให้อภัยโทษให้เข้า กับยุคสมัยและเป็นพื้นฐานสำคัญในการสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับการให้อภัยโทษในสังคมไทยตาม หลักพระพุทธศาสนาต่อไป

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีและรูปแบบการให้อภัยโทษในประเทศไทยและประเทศ ตะวันตก

๑.๒.๒ เพื่อวิเคราะห์การให้อภัยโทษในสังคมไทยตามหลักการทางพระพุทธศาสนา และแนวคิดทฤษฎีการให้อภัยโทษในสังคมตะวันตก

^๒ ศิริ ปะทะจีนัง, “การอภัยโทษ : ศึกษาปัญหาทางกฎหมายในการอภัยโทษ”, วิทยานิพนธ์นิติ ศาสตร์มหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, ๒๕๕๐), หน้า ๓๐.

๑.๓ ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ทำการศึกษาแนวความคิดและรูปแบบการอภัยโทษตามหลักพระพุทธศาสนา การอภัยโทษในกฎหมายไทย เสริมด้วยการอภัยโทษของประเทศอังกฤษและประเทศสหรัฐอเมริกา นำเสนอในเชิงประวัติศาสตร์และการอภัยโทษในปัจจุบัน โดยศึกษาจากพระไตรปิฎก อรรถกถา เอกสารและงานวิจัยต่างๆที่เกี่ยวข้อง

๑.๔ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในงานวิจัย

การให้อภัย หมายถึง การกระทำที่มุ่งเน้นเฉพาะการไม่โกรธหรือการยกโทษให้ โดยไม่ถือเป็นโทษและความผิดต่อกันและกัน

การอภัยโทษ หมายถึง การยกโทษหรือเปลี่ยนโทษหนักเป็นเบาหรือลดโทษให้แก่ผู้ต้องคำพิพากษาให้ต้องรับโทษหนักเป็นเบา หรือลดโทษให้แก่ผู้ต้องขัง โดยเป็นอำนาจของผู้ปกครองสูงสุดในขณะนั้น

อภัยทาน หมายถึง การกระทำที่เป็นการให้ความไม่มียก เป็นการศึกษาถึงแนวคิด และหลักการตามหลักพระพุทธศาสนา มีความหมายที่ครอบคลุมมากกว่า การหายโกรธหรือการยกโทษให้เท่านั้น

อโหสิกรรม หมายถึง กรรมที่ให้ผลเสร็จแล้ว กรรมที่รอให้ผลอยู่แต่ไม่มีโอกาสหรือกรรมที่ให้ผลในชาติต่อ ๆ ไป

อาบัติ หมายถึง การต้อง, การล่วงละเมิด, โทษที่เกิดแต่การละเมิดสิกขาบท

๑.๕ ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๑.๕.๑ กษิรา เทียนส่องใจ ได้ทำการศึกษาวิเคราะห์อภัยทานเพื่อจัดการความขัดแย้งในสังคมไทยปัจจุบัน ผลของการศึกษา มีดังต่อไปนี้

๑) ความขัดแย้งเป็นธรรมชาติของมนุษย์ สังคมไทยในปัจจุบันก็บังเกิดปัญหาความขัดแย้งในหลายๆ ด้าน ได้แก่ ปัญหาทางการเมือง ปัญหานโยบายสาธารณะ ปัญหาการแย่งชิงทรัพยากรธรรมชาติและปัญหาการหย่าร้าง สาเหตุของปัญหาความขัดแย้งสามารถแบ่งตามปัจจัยภายนอกได้เป็น ๕ ประเภทด้วยกัน คือ ๑) ความขัดแย้งด้านข้อมูล (Data Conflict) ๒) ความขัดแย้งด้านผลประโยชน์ (Interest Conflict) ๓) ความขัดแย้งด้านความสัมพันธ์ (Relationship Conflict) ๔)

ความขัดแย้งด้านคุณค่าหรือค่านิยม (Value Conflict) ในทัศนะของพระพุทธศาสนานั้น สาเหตุของความขัดแย้งเกิดมาจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายใน สำหรับปัจจัยภายใน ได้แก่ ปณิธานธรรม คือ ตัณหา มานะ ทิฏฐิ และอกุศลมูล คือ โลภะ โทสะ โมหะ โดยทิฏฐิ ทำหน้าที่เป็นแกนกลางของปัจจัยภายในที่ทำงานร่วมกันกับอกุศลมูลในการเกิดความขัดแย้ง

๒) อภัยทาน มีปรากฏอยู่ในพระไตรปิฎกว่า เป็นมหาทาน มีความหมายว่า การให้ความไม่มีภัย การพัฒนาอภัยทานเริ่มที่สมาทานทิฏฐิและสมาสังกัปปะ ซึ่งเป็นหลักพื้นฐาน เพื่อให้เกิดอภัยทานที่ประกอบไปด้วยเมตตาธรรม ขันติธรรม และศีล ๕ สำหรับกรอบแนวทางของการปฏิบัติของอภัยทาน คือ พรหมวิหารธรรม สาราณียธรรม และสังคหวัตถุ ๔ โดยวิธีการปฏิบัตินั้นแบ่งออกเป็น อภัยทานทางใจ อภัยทานทางวาจา และอภัยทานทางกาย

๓) อภัยทานเป็นพุทธสันติวิธี ที่ใช้นามารูปแบบสำหรับจัดการปัญหาความขัดแย้งในสังคมไทยได้ ซึ่งไม่เพียงแต่ใช้ได้ในรูปแบบการแก้ไขหลังจากความขัดแย้งที่เกิดขึ้นแล้ว ยังสามารถใช้เป็นรูปแบบของการป้องกันเพื่อไม่ให้ความขัดแย้งก่อตัวอีกด้วย อภัยทานทางใจนับว่ามีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาให้มีความอดทน มีความเมตตา ไม่อาฆาตพยาบาทโกรธแค้น อภัยทานทางวาจา คือ การพูดที่ยึดหลักสัมมาวาจา และการกล่าวคำว่า “ขอโทษ” สำหรับอภัยทานทางกาย คือ การแสดงพฤติกรรมเคารพ และให้เกียรติในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ โดยวิธีการของอภัยทานดังกล่าวมาทั้งหมด ทำให้การยึดมั่นในความเป็นอัตตลักษณ์สลายลง สามารถแก้ไขปัญหความขัดแย้งได้ในที่สุด”

๑.๕.๓ พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) กล่าวว่า “อภัยทาน” เป็นทานที่ให้ได้โดยไม่ต้องสูญเสียเงินทอง หรืออะไรทั้งสิ้น และเมื่อให้แล้วกลับได้รับสิ่งมีค่าอย่างมหาศาลนั่นก็คือ ความสบายใจที่มีเวรภัยกับใครๆ ความสุขใจที่ได้ให้อภัยแก่เขาโดยที่เขาได้รับรู้ว่าเราให้อภัยแก่เขาแล้ว คนให้สุขใจ คนรับก็สุขใจขึ้นทันที ความภาคภูมิใจที่เอาชนะจิตใจต่ำทรามของตนได้ ความเป็นผู้มีใจสูงที่ยอมให้ได้ในสิ่งที่ปญฺชนทั่วไปไม่ยอมให้กัน “อภัยทาน” จึงเป็นการให้ที่ผู้ให้และ

” กยิรา เทียนส่องใจ, “การศึกษาวิเคราะห์อภัยทานเพื่อจัดการความขัดแย้งในสังคมไทย”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐) หน้า ๓-๕.

ผู้รับหรือผู้ขอมีความประทับใจที่สุด ให้อภัยแก่กัน เรียกว่า อภัยทาน อภัยทาน หมายถึง การชำระความโกรธในจิตใจด้วยการให้อภัยคนอื่น^๔

๑.๕.๔ พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ) ได้แยกประเภทให้เห็นชัดว่าอภัยทานนี้ อย่างน้อยก็มีอยู่ ๓ อย่าง อภัยทานอย่างแรก คือ การให้อภัยโทษ ให้ขมาโทษ อย่างที่สอง เราไม่เบียดเบียน ไม่ประทุษร้ายใคร นั่นแหละคือให้อภัยทานเหมือนกัน อย่างที่สาม แผ่เมตตาจิตอยู่เป็นประจำ ทุกวัน ทุกคืน ทุกลมหายใจเข้าออก นี่ก็คืออภัยทาน^๕

๑.๕.๕ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) ระบุว่าเรื่องของอภัยทาน ที่แท้ก็คือเรื่องของเมตตาและกรุณา การที่เราให้อภัยแก่ผู้อื่น ก็คือการที่เรามีเมตตากรุณาต่อเขานั่นเอง แต่เรื่องของอภัยทาน เรื่องการไม่จองเวรเหล่านี้ มีข้อที่ควรทำความเข้าใจให้ถูกต้องเหมือนกัน เวรระงับด้วยการไม่จองเวรนั้นจริงแท้ แต่ต้องศึกษาว่า ทำอย่างไรจึงจะไม่ต้องจองเวร พระพุทธศาสนานี้ คนที่ศึกษารู้อย่างดีว่า เป็นหลักการที่สอนให้เว้นการเบียดเบียนกันโดยสิ้นเชิง ถึงขั้นที่ว่า ไม่มีการจงใจฆ่าที่ไม่บาปจนไม่มีข้อที่จะนำไปใช้อ้างในการรุกรานทำร้ายกัน ชาวพุทธชอบยกคำพระมาอ้างว่า เวรไม่ระงับด้วยการจองเวรหรือเวรระงับด้วยการไม่จองเวร แต่มักหยุดแค่นั้น ไม่ศึกษาต่อไปว่าท่านสอนว่าเราจะต้องพัฒนาปัญญาความสามารถอย่างไรและเท่าไร คนร้ายจึงไม่ก่อเวรที่จะทำร้ายเราและทำลายโลกให้ย่อยยับและเราจึงจะสามารถทำให้คนร้ายยอมและเกิดมีสันติสุขได้ โดยที่เราไม่ต้องจองเวร^๖

๑.๕.๖ พระราชสังวรญาณ (หลวงพ่อพุทธ ฐานิโย) กล่าวว่า “ยิ่งสร้างเวรสร้างภัย ผลร้ายก็จะติดตามชีวิตคอยนำความฉิบหายมาให้ไม่ขาดสาย ปุณฺชนส่วนใหญ่ไม่รู้จักคิดตัดกรรมตัดเวร ชอบแต่สร้างกรรม สร้างเวรสนองกิเลส เพียงเพื่อความพอใจ เพียงเพื่ออยากเห็นคนอื่นพินาศ แต่หารู้ไม่ว่า ตนได้พอกพูนกิเลสกุศลกรรม ซึ่งจะนำความฉิบหายวាយอดมาสู่ตนเช่นเดียวกัน” ท่านสอนให้รู้จักตัดกรรมตัดเวรตัดสิ่งเลวร้ายออกไปจากชีวิต ให้รู้จักคิดให้อภัยดังความต่อไปนี้ คนเรา

^๔ พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), ใน อภัยทาน : การให้ที่ยากและยิ่งใหญ่ของมนุษย์, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันบันลือธรรม, ม.ป.ป.), หน้า ๑๓๓-๑๓๔.

^๕ พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ), ใน อภัยทาน : การให้ที่ยากและยิ่งใหญ่ของมนุษย์, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันบันลือธรรม, ม.ป.ป.), หน้า ๓๖.

^๖ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), ใน อภัยทาน : การให้ที่ยากและยิ่งใหญ่ของมนุษย์, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันบันลือธรรม, ม.ป.ป.), หน้า ๖๗-๗๐.

ทุกคนมีกาย วาจา และใจ เป็นสมบัติดั้งเดิมเป็นสมบัติที่เราได้มาเพราะกิเลส ตัณหา อุปทานและกรรม และเชื่อว่า ทำกรรมดีได้ดี ทำกรรมชั่วได้ชั่ว เราจึงมาสนใจทำแต่กรรมดี กฎของสังสารวัฏ อาศัยวิชาความรู้จริง เป็นเหตุให้ทำกรรม เมื่อทำกรรมแล้วย่อมได้รับผลของกรรมเพื่อรับผลของกรรมแล้วก็ต้องเวียนว่ายตายเกิด เกิดมาแล้วก็มาอาศัยวิชา ความรู้จริงของเดิมนั้นแหละเป็นเหตุให้ทำกรรม อภัยทาน คือ การให้อภัย หมายถึง การยกโทษไม่ถือโทษผู้ที่สร้างความปวดร้าวใจ สร้างความเสียหายให้กับเรา^๖

๑.๕.๓ พระศรีญาณโสภณ (สุวิทย์ ปิยวิฑูโร) ได้กล่าวไว้ดังนี้ การผูกอาฆาตพยาบาท จองเวร ให้ผลข้ามภพข้ามชาติ ถ้าเราเปรียบภพชาติเหมือนคืนวัน การนอนหลับเหมือนการตาย การตื่นนอนเหมือนการเกิด ภพชาติก็ใกล้ตัวเราเข้ามา การผูกอาฆาตพยาบาทเหมือนการเข้านอนโดยไม่ได้อาบน้ำชำระร่างกาย หลับก็ไม่เป็นสุข ตื่นขึ้นมาก็ไม่สดชื่น การให้อภัย จะทำให้เราสามารถ ยุติปัญหาต่างๆ ได้ เหมือนคนล้างแก้วนํ้าสะอาด ทำให้เหมาะสมที่จะรองรับนํ้าบริสุทธิ์ที่เทลงไป ใหม่ เหมือนการโยนของที่เราไม่ชอบทิ้งเสียโดยไม่ต้องเสียค่า การให้อภัย คือ การแสดงกำลังใจที่ยิ่งใหญ่ที่สุดของมนุษย์ อภัยทานนั้นเวลาจะให้อภัยไม่ต้องไปขอใคร ไม่เหมือนใครมาขอเงินเรา เราต้อง ควักกระเป๋ามาให้ แต่ให้อภัยเราไม่ต้องหาจากไหน และไม่รู้สึกว่าเป็นการสูญเสีย ขอให้เรารู้ใจเกิด เมื่อมีใครมาขอโทษ เมื่อมีใครให้อภัยเรา หรือเมื่อสำนึกได้ว่า เราได้ทำอะไรผิดพลาดไปก็ขอโทษ กัน การขอโทษหรือการให้อภัย มิใช่การเสียหน้าหรือเสียรู้ มิใช่การได้เปรียบเสียเปรียบแต่อย่างใด หากแต่เป็นการชำระใจให้สะอาด เหมือนภาชนะสกปรกที่ชำระล้างให้สะอาด^๗

๑.๕.๔ สุรพต ทวีศักดิ์ ให้ความหมายของ “การให้อภัย” ว่าการให้อภัยเป็นการ แสดงออกในความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลสองฝ่าย คือผู้ให้อภัยกับผู้รับการให้อภัย การให้อภัยใช้กับ เรื่องของบุคคล เฉพาะมนุษย์เท่านั้น ในโลกแห่งประสบการณ์ปกตินี้ที่มนุษย์เป็นสัตว์ทางจริยธรรม ซึ่งสามารถเข้าใจและรับผิดชอบการกระทำของตนเองได้ คือเราจะเรียกเรื่องการให้อภัยจากบุคคล

^๖ พระราชสังวรญาณ (หลวงพ่อดุริธ ฐานิโย), ใน อภัยทาน : การให้ที่ยากและยิ่งใหญ่ของมนุษย์, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันบันลือธรรม, ม.ป.ป.), หน้า ๑๐๓-๑๐๔.

^๗ พระศรีญาณโสภณ (สุวิทย์ ปิยวิฑูโร), ใน อภัยทาน : การให้ที่ยากและยิ่งใหญ่ของมนุษย์, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันบันลือธรรม, ม.ป.ป.), หน้า ๑๔๕-๑๔๖.

ปกติที่มีวุฒิภาวะรู้จักผิดชอบชั่วดีแล้วเท่านั้น เราจะไม่เรียกร้องการให้อภัยจากเด็ก ๆ ที่ยังไม่สามารถรู้เรื่องผิดชอบชั่วดี คนวิกลจริตและสัตว์เดรัจฉานที่แสดงพฤติกรรมตามสัญชาตญาณ^๕

๑.๕.๕ กฎหมายตราสามดวงฉบับราชบัณฑิตยสถาน กฎหมายตราสามดวงได้รับยกย่องว่าเป็น ประมวลกฎหมายฉบับแรกแห่งสมัยรัตนโกสินทร์ จึงเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า “ประมวลกฎหมายรัชกาลที่ ๑ ” เนื่องจากการนำบทกฎหมายลักษณะต่างๆ ที่ใช้ในขณะนั้นอันมีมาตั้งแต่สมัยอยุธยา มารวบรวมเป็นหมวดหมู่และชำระคัดแปลงบางบทที่วิปลาสทำให้เสียความยุติธรรมออกไป กฎหมายตราสามดวงเป็นประมวลกฎหมายที่มีโครงสร้างและองค์ประกอบครบถ้วนสมบูรณ์ที่สุดฉบับหนึ่งของโลกเป็นการประมวลพระราชกำหนดบทอัยการในเรื่องต่างๆ ทั้งในการปกครอง การบริหารราชการแผ่นดินการกำหนดและบังคับให้บุคคลปฏิบัติตามระเบียบแห่งความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลด้วยกันเอง และระหว่างบุคคลต่อรัฐที่ไทยใช้มาเป็นระยะเวลายาวนานกว่า ๔๐๐ ปี กฎหมายตราสามดวงจึงเป็นประวัติศาสตร์ที่สำคัญที่สุดของไทยถือได้ว่าเป็นหลักฐานชั้นต้นที่แสดงถึงความรุ่งเรืองทางนิติศาสตร์ และศิลปวัฒนธรรมต่างๆ ของไทยในอดีต แสดงว่าวิวัฒนาการปรัชญา และเจตนารมณ์ของกฎหมายตลอดจนเป้าหมายในการบริหารประเทศ บทบัญญัติและบทมาตราในกฎหมายฉบับต่างๆ ที่ประกอบอยู่ในกฎหมายตราสามดวงแสดงให้เห็นถึงสภาพสังคม วัฒนธรรม ประเพณี สภาพการเมือง และสถาบันที่เป็นหลักและมีอิทธิพลต่อสังคมในสมัยโบราณ วิธีคิดของผู้ใช้อำนาจปกครอง การยอมรับนับถือของผู้ได้ปกครอง การป้องกัน ปรามปราม และลงโทษผู้ฝ่าฝืนกฎหมาย การให้รางวัลหรือปูนบำเหน็จแก่ผู้ปฏิบัติตามหรือกระทำความชอบให้แก่แผ่นดินกฎหมายตราสามดวงจึงเป็นเครื่องมือสำคัญที่สุดประการหนึ่งสำหรับผู้สนใจประวัติศาสตร์ทุกท่านที่จะทำการสืบค้นและไขข้อสงสัยหลายประการในอดีตทั้งในทางประวัติศาสตร์ การเมือง การปกครอง กระบวนการยุติธรรม สังคมวิทยา กฎหมาย วรรณกรรม ภาษาโบราณ และวิทยาการอื่นๆ^๖

๑.๕.๑๐ กรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม ได้รวบรวมเรื่องการพระราชทานอภัยโทษ วิวัฒนาการของพระราชอำนาจในการพระราชทานอภัยโทษของพระมหากษัตริย์ไทย บทบัญญัติ

^๕ สุรพศ ทวีศักดิ์, “อภัยวิธีตามทัศนะของพระพุทธศาสนา”, พุทธศาสนศึกษา, ปีที่ ๑๔ ฉบับที่ ๑ (กันยายน-ธันวาคม ๒๕๕๐), หน้า ๒๓.

^๖ กฎหมายตราสามดวงฉบับราชบัณฑิตยสถานจัดพิมพ์ตามต้นฉบับหลวง, (กรุงเทพมหานคร : ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๕๐), หน้า ๑๑.

ของกฎหมายในการพระราชทานอภัยโทษ พระราชกฤษฎีกาวางระเบียบถวายฎีกา พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. ๒๔๗๕ พระราชบัญญัติเรือนจำทหาร พ.ศ. ๒๔๗๕ การทูลเกล้าฯการพระราชทานอภัยโทษในปัจจุบัน ขั้นตอนการขอพระราชทานอภัยโทษ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๒๕๕ แก้ไขเพิ่มเติมโดย พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ๒๓) พ.ศ. ๒๕๔๘ มาตรา ๒๕๕ , มาตรา ๒๖๑ , มาตรา ๒๖๑ ทวิ แผนภูมิการดำเนินการเกี่ยวกับร่างพระราชกฤษฎีกาพระราชทานอภัยโทษขั้นตอนการดำเนินการในการตราพระราชกฤษฎีกาพระราชทานอภัยโทษ และการพระราชทานอภัยโทษ เป็นการทั่วไปของพระมหากษัตริย์ในรัชกาลปัจจุบัน ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๘๕-พ.ศ. ๒๕๔๕ รวม ๒๘ ครั้ง^{๑๑}

๑.๕.๑๑ คณะกรรมการอำนวยการจัดงานฉลองสิริราชสมบัติครบ ๕๐ ปี ได้กล่าวถึงพระมหากรุณาธิคุณในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว นอกจากจะเน้นเรื่องฎีการ้องทุกข์แล้ว ยังมีฎีกาขอพระราชทานอภัยโทษ และอภัยลดโทษของนักโทษอีกสถานหนึ่งด้วย ซึ่งเป็นพระมหากรุณาธิคุณเกี่ยวกับชีวิตและอิสรภาพของราษฎรโดยตรง นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณหาที่สุดมิได้ การพระราชทานอภัยโทษผู้ต้องขัง หรือผู้ต้องโทษ ถือได้ว่าเป็นการอภัยทานอันยิ่งใหญ่ของพระมหากษัตริยาธิราชเจ้า เพื่อให้พสกนิกรของพระองค์ที่ต้องโทษ ได้มีโอกาสกลับตัวประพฤติตนเป็นพลเมืองดี และบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์แก่ครอบครัวและประเทศชาติต่อไป วัตถุประสงค์ของการอภัยโทษ นอกจากจะมุ่งแก้ไขความผิดพลาดในกระบวนการยุติธรรมเพื่อชี้แจงไว้ซึ่งความยุติธรรมโดยสมบูรณ์ตามหลักนิติธรรมแล้ว ยังมีความมุ่งหมายพิเศษโดยการชี้วันสำคัญมีมงคลต่างๆของบ้านเมือง แสดงความมีเมตตาจิตสงเคราะห์ผู้ต้องขังให้ได้รับการปลดปล่อยพ้นโทษ หรือลดหย่อนผ่อนโทษ จะได้มีใจสำนึกผิดกลับประพฤติตนเป็นพลเมืองดี เนื่องจากการพระราชทานอภัยโทษโดยแท้จริง^{๑๒}

^{๑๑} กรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม, การพระราชทานอภัยโทษตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๒๖๑ ทวิ เพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ฉบับที่ ๕ พ.ศ. ๒๕๔๗, (กรุงเทพมหานคร : กรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม, ๒๕๔๘) หน้า ๑-๓๑๕.

^{๑๒} คณะกรรมการอำนวยการจัดงานฉลองสิริราชสมบัติครบ ๕๐ ปี, การทูลเกล้าถวายฎีกาพระมหากรุณาธิคุณในการพระราชทานความเป็นธรรมและการพระราชทานอภัยโทษ, (กรุงเทพมหานคร : สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, ๒๕๓๕) หน้า ๑๒๕-๑๒๗.

๑.๕.๑๒ **ชงทอง จันทรางศุ** เสนอว่าธรรมเนียมสถาบันพระมหากษัตริย์ในประเทศไทย นั้น เป็นคติเก่าแก่ที่มีอายุยืนยาวอย่างน้อยเกือบหนึ่งพันปี เมื่อยุคสมัยบ้านเมืองเปลี่ยนแปลงไปตาม ภาวะการณ์ของโลก พระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์จะมีอยู่มายน้อยเพียงใดก็ต้องแปรเปลี่ยนไป ด้วย ในสมัยสมบูรณาญาสิทธิราชย์ของไทย แม้พระบรมเชษฐาภคินีของพระมหากษัตริย์จะเป็นที่ ล้นพ้น แต่ด้วยอิทธิพลจากข้อธรรมคำสั่งสอนในพระพุทธศาสนาซึ่งเป็นศาสนาประจำชาติก็เป็นผล ให้พระมหากษัตริย์ไทยในระบบราชาธิปไตยทรงอยู่ภายใต้เงื่อนไขสำคัญคือต้องมั่นอยู่ในธรรมอัน ควรแก่ความประพฤติของผู้ปกครองแผ่นดิน ใ้ว่าจะทรงใช้พระราชอำนาจโดยปราศจากขอบเขต ได้โดยลำพังอิสระ

ต่อมาเมื่อประเทศไทยเปลี่ยนแปลงการปกครอง จากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มา เป็นระบอบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ในยุคแรกของสมัยประชาธิปไตย คือ ช่วงเวลาสี่สิบปีตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๗๕ จนถึง พ.ศ. ๒๔๙๕ อย่างไรก็ดีเมื่อพิจารณาตามทฤษฎีการ ปกครองระบอบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขซึ่งอาศัยกรณีของประเทศอังกฤษใน แบบอย่างแล้ว พบว่าพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ในทางกฎหมายรัฐธรรมนูญมิได้ทั้งส่วนที่ เป็นพระราชอำนาจอันได้บันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษรแล้ว และพระราชอำนาจในทางกฎหมาย รัฐธรรมนูญอันเกิดจากธรรมเนียมปฏิบัติหรือจารีตประเพณีอีกเป็นจำนวนมิใช่น้อยพระราชอำนาจ ข้อที่สำคัญที่สุด เห็นจะได้แก่ พระราชอำนาจที่ทรงจะได้รับคำกราบบังคมทูลและการปรึกษาหารือ จากรัฐบาล ซึ่งในกรณีของประเทศไทย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบัน ได้ทรงใช้ พระราชอำนาจข้อนี้ตามครรลองประชาธิปไตยทุกครั้งทั้งที่รัฐบาลกราบบังคมทูลขอพระราชทาน หรือในโอกาสที่ทรงพิจารณาเห็นสมควร พระราชกระแสแนะนำนี้ เป็นที่เข้าใจตรงกันทุกฝ่ายว่า ไม่ใช่พระบรมราชโองการที่เป็นคำสั่งเด็ดขาดอย่างสมบูรณาญาสิทธิราชย์ หากแต่รัฐบาลชอบ ที่จะรับใส่เกล้าฯ ไปพิจารณาตัดสินใจตามที่เห็นเหมาะสม และเป็นผู้รับผิดชอบต่อรัฐสภาตาม วิถีทางประชาธิปไตย เพื่อให้เป็นไปตามหลักที่ว่า “พระมหากษัตริย์ทรงจะกระทำผิดมิได้”^{๑๑}

๑.๕.๑๓ **ทวีรัตน์ นาคเณียม** ได้กล่าวถึงพระมหากรุณาธิคุณของรัชกาลที่ ๕ และรัชกาล ที่ ๖ ที่มีต่อนักโทษ ในสมัยรัชกาลที่ ๕ สมเด็จพระพุทธเจ้าหลวงตรัสว่า ได้ทรงรับผู้กักโทษใน

^{๑๑} ชงทอง จันทรางศุ, “พระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ในทางกฎหมายรัฐธรรมนูญ”, วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๕) หน้า ๑๓-๑๔.

คุก ทูลเกล้าถวายทางไปรษณีย์ฉบับหนึ่งอยู่ก่อนข้างแปลกประหลาด โปรดให้อ่านให้เสนาบดีฟังในที่ประชุมเสนาบดี เป็นฎีกาของอ้ายทิม นักโทษชาวเมืองอินทรี ต้องจำคุกด้วยเป็นโจรปล้นทรัพย์ ความที่กราบบังคมทูลในฎีกาว่า ตั้งแต่อ้ายทิมต้องจำคุก พศติจ่ายให้ไปทำงานในกองจักสาน ได้ฝึกหัดจักสานมาจนชำนาญจึงคิดว่าจะพยายามในกระบวนจักสานไม่ให้ฝีมือใครสู้ได้หมดทั้งคุก แล้วจะทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งทูลเกล้าถวายให้ทรงเห็นฝีมือ ถ้าและโปรดของสิ่งนั้นจะขอพระราชทานโทษให้พ้นเวรจำออกบวชเป็นพระภิกษุจำศีลภาวนาต่อไปไม่ประพฤติชั่วร้ายเหมือนหนหลังจนตลอดชีวิต บัดนี้อ้ายทิมต้องจำคุกมา ๑๐ ปี ได้พยายามทำสิ่งของนั้นสำเร็จดังตั้งใจแล้ว ขอพระราชทานทูลเกล้าถวาย ถ้าโปรดฝีมือที่ทำนั้นอ้ายทิมขอพระราชทานอภัยโทษสักครั้งหนึ่ง ในทำฎีกาอ้างว่าถ้าความที่กราบทูลนั้นเป็นความเท็จแต่ข้อใดข้อหนึ่ง ขอรับพระราชอาญาถึงประหารชีวิต คำที่อ้ายทิมอ้างนั้นสอบสวนได้ความจริงทุกข้อ พระองค์มีพระราชดำรัสว่า “มันพูดจริง เราก็ให้มันเห็นผลความจริง” จึงทรงกรุณาโปรดยกโทษพระราชทานอภัยโทษ จัดการบวชอ้ายทิมเป็นนาคของหลวงบวชพระราชทาน ในสมัยรัชกาลที่ ๖ ก็มีการพระราชทานอภัยโทษให้แก่นักโทษเช่นกัน โดยเฉพาะการพระราชทานอภัยโทษเป็นรายบุคคล มีเอกสารการพระราชทานอภัยโทษที่จัดแสดง และเก็บรักษาไว้ที่พิพิธภัณฑสถาน^{๑๔}

๑.๕.๑๔ ประภาส อวยชัย ได้กล่าวว่า เมื่อจำเลยในคดีอาญาไม่ว่าเป็นคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ฟ้องร้อง หรือราษฎรที่เป็นผู้เสียหายฟ้องร้องคดีอาญาเอง ถ้าศาลพิจารณาแล้วเห็นว่าจำเลยกระทำความผิดตามฟ้องและพิพากษาให้ลงโทษจำเลยด้วยโทษประการหนึ่งประการใดก็ตามและคดีนั้นถึงที่สุดแล้ว จำเลยผู้ต้องโทษนั้นมีทางที่จะขอยกเว้น หรือบรรเทาโทษร้ายของตนได้โดยยื่นเรื่องราวขอรับพระราชทานอภัยโทษหรือเปลี่ยนโทษหนักเป็นเบาและลดโทษได้^{๑๕}

๑.๕.๑๕ ประภาส อวยชัย ได้กล่าวว่าความแตกต่างระหว่างอภัยโทษและนิรโทษกรรมมีดังนี้

- ๑) อภัยโทษ เป็นเรื่องทางบริหาร นิรโทษกรรมเป็นเรื่องทางนิติบัญญัติ
- ๒) อภัยโทษ เป็นเรื่องอาชญากรรม นิรโทษกรรมเป็นเรื่องความผิดทางการเมือง

^{๑๔} ทวีรัตน์ นาคเนียม, “พระมหากษัตริย์คุณของรัชกาลที่ ๕ และรัชกาลที่ ๖ ที่มีต่อนักโทษ”, ราชทัณฑ์, ปีที่ ๔๗ ฉบับที่ ๓ (๒๕๔๒), หน้า ๔๕-๕๖.

^{๑๕} ประภาส อวยชัย, “พระราชทานอภัยโทษ”, ราชบัณฑิตยสถาน, ปีที่ ๑๕ ฉบับที่ ๑ (ตุลาคม-ธันวาคม ๒๕๓๖), หน้า ๑๐-๒๑.

๓) อภัยโทษ เป็นเรื่องให้ปล่อยตัว เปลี่ยนโทษหนักเป็นเบา หรือลดโทษ แต่นิรโทษกรรมเป็นเรื่องให้พ้นจากความผิดและความรับผิดชอบ

๔) อภัยโทษ มีผู้ถวายเรื่องราวขอรับพระราชทาน แต่นิรโทษกรรมเป็นเรื่องที่มีกฎหมายบัญญัติไว้โดยตรง

๕) อภัยโทษ เป็นเรื่องที่ดีถึงที่สุดแล้ว แต่นิรโทษกรรมเป็นเรื่องที่ยังไม่ฟ้องหรือฟ้องแล้วก็ได้

๖) ผลการอภัยโทษและนิรโทษกรรม อภัยโทษไม่เป็นเหตุให้พ้นผิด แต่นิรโทษกรรมเป็นผลให้พ้นผิด^{๑๖}

๑.๕.๑๖ ประศาสน์ อวยชัย ได้กล่าวถึง วัฒนาการของพระราชบัญญัติล้างมลทิน เหตุผลและข้อแตกต่างระหว่างอภัยโทษกับการล้างมลทินมีดังนี้

๑) อภัยโทษ เป็นเรื่องฝ่ายบริหาร ล้างมลทินเป็นเรื่องฝ่ายนิติบัญญัติ

๒) อภัยโทษ มีผู้ถวายเรื่องราวขอรับพระราชทาน แต่การล้างมลทินเป็นเรื่องที่มีกฎหมายบัญญัติไว้

๓) อภัยโทษ เป็นเรื่องทางอาญา แต่การล้างมลทินเป็นเรื่องทางอาญาและทางวินัย^{๑๗}

๑.๕.๑๗ “พระราชทานอภัยโทษในส่วนรวม” ระบุถึงการพระราชทานอภัยโทษในกรณีนี้ว่าจะมีขึ้นได้เมื่อมีเหตุการณ์พิเศษอันสำคัญเกี่ยวเนื่องกับองค์พระมหากษัตริย์หรือชาติบ้านเมือง เช่น เนื่องในวโรกาสราชพิธีรัชดาภิเษกในวโรกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา หรือในโอกาสสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ ๒๐๐ ปี เป็นต้น การพระราชทานอภัยโทษในกรณีนี้ มีหลักการตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๒๖๑ ทวิ ซึ่งบัญญัติว่า ในกรณีที่คณะรัฐมนตรีเห็นเป็นการสมควรจะถวายคำแนะนำต่อพระมหากษัตริย์ขอให้พระราชทานอภัยโทษแก่ผู้ต้องโทษก็ได้ การพระราชทานอภัยโทษตามวรรคหนึ่งให้ตราเป็นพระราชกฤษฎีกา^{๑๘}

^{๑๖} ประศาสน์ อวยชัย, “พระราชทานอภัยโทษ”, ราชบัณฑิตยสถาน, ปีที่ ๑๕ ฉบับที่ ๒ (มกราคม-มีนาคม ๒๕๓๓), หน้า ๑๖-๒๖.

^{๑๗} ประศาสน์ อวยชัย, “พระราชทานอภัยโทษ: การล้างมลทิน”, ราชบัณฑิตยสถาน, ปีที่ ๑๕ ฉบับที่ ๓ (เมษายน-มิถุนายน ๒๕๓๓), หน้า ๕๒-๕๖.

^{๑๘} “พระราชทานอภัยโทษในส่วนรวม”, จดหมายข่าวห้องสมุดเฉพาะสำนักราชเลขาธิการ, ปีที่ ๑๒ ฉบับที่ ๓ (มิถุนายน-กันยายน ๒๕๔๑), หน้า ๕๐-๕๒.

๑.๕.๑๘ เพ็ญจันทร์ โชติบาล ได้สรุปว่าบทบาทของการพระราชทานอภัยโทษซึ่งทวีความสำคัญเป็นอย่างสูงในปัจจุบัน เป็นผลมาจากสายสัมพันธ์ระหว่างพระมหากษัตริย์กับราษฎรซึ่งยึดเหนี่ยวพระองค์เสมือนเป็นที่พึ่งสุดท้ายในการแสวงหาความยุติธรรม ตลอดระยะเวลา ๕๐ ปีเศษที่ผ่านมาในฐานะพระประมุขของรัฐที่ทรงปกครองแผ่นดินยาวนานกว่าพระมหากษัตริย์พระองค์ใดที่ปรากฏในประวัติศาสตร์ เป็นที่แจ้งประจักษ์ว่า ได้ทรงใช้พระราชอำนาจนี้ตามกฎหมายด้วยความเที่ยงธรรม และทรงมีพระเมตตาอย่างเสมอต้นเสมอปลายตลอดมา อันส่งผลให้เกิดประโยชน์สุขแก่พสกนิกรผู้ต้องโทษทางอาญาเป็นรายบุคคลโดยตรง ทั้งครอบครัวของเขาเหล่านั้นก็ได้รับประโยชน์สุขอีกชั้นหนึ่งด้วย^{๑๙}

๑.๕.๑๙ ภิรมย์ ธรรมศิริ ได้กล่าวว่า การพระราชทานอภัยโทษเป็นส่วนประกอบอย่างหนึ่งแห่งอำนาจอธิปไตย ซึ่งเป็นที่รับรู้กันทั่วโลกแก่ผู้ใช้อำนาจอธิปไตยนั้น จะเป็นในฐานะใดๆ ก็ได้ เช่นพระมหากษัตริย์ พระมหากษัตริย์ ประธานาธิบดี เฉพาะประเทศไทยในสมัยที่มีการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราช นอกจากพระราชอำนาจที่จะทรงแก้คำพิพากษาลงโทษประหารชีวิตได้แล้ว พระมหากษัตริย์ยังทรงมีพระราชอำนาจที่จะพระราชทานอภัยโทษไม่ว่าโทษชนิดใดหรือจะทรงลดโทษให้บางส่วนก็ได้ นับได้ว่า การพระราชทานอภัยโทษเป็นพระราชอำนาจมีมาแต่โบราณกาล สืบเนื่องมาจนถึงสมัยปัจจุบัน^{๒๐}

๑.๕.๒๐ ศิริ ปะทะจีนัง ได้ศึกษาวิเคราะห์ถึงปัญหาในทางกฎหมายของการอภัยโทษ โดยเริ่มศึกษาตั้งแต่แนวคิดและพัฒนาการของการอภัยโทษไปจนถึงการอภัยโทษตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายของไทยกับต่างประเทศเพื่อให้ได้มาซึ่งองค์ความรู้เกี่ยวกับการอภัยโทษในไทยและจะทำให้มีเหตุผลในการอธิบายปัญหาทางกฎหมายของการอภัยโทษอันจะนำไปสู่การพัฒนากฎหมายเกี่ยวกับการอภัยโทษให้ก้าวหน้าต่อไป จากการศึกษาปรากฏว่าการอภัยโทษมีที่มาจากพระราชอำนาจของกษัตริย์ในการพระราชทานความกรุณาแก่ผู้กระทำความผิด (The Royal Prerogation of Mercy) ซึ่งตั้งอยู่บนพื้นฐานของแนวคิดที่ว่าพระมหากษัตริย์ทรงเป็นที่มาแห่งความยุติธรรม (The

^{๑๙} เพ็ญจันทร์ โชติบาล, “พระราชอำนาจในการพระราชทานอภัยโทษของพระมหากษัตริย์ไทย”, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชานิติศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๘), หน้า ๑๓๑-๑๓๒.

^{๒๐} ภิรมย์ ธรรมศิริ, “พระราชทานอภัยโทษ”, ราชทัณฑ์, ปีที่ ๔๗ ฉบับที่ ๓ (๒๕๔๒), หน้า ๒๕-๓๐.

King is the fountain of Justice) การอภัยทานเป็นความเมตตาปราณีอันมาจากอภิไศยหรือประมุขแห่งรัฐ การอภัยโทษในไทยเป็นพระราชอำนาจที่สำคัญประการหนึ่งเกี่ยวกับการบังคับโทษในกระบวนการยุติธรรมเป็นหลักการที่มีความสำคัญและเป็นทางออกสู่ความยุติธรรมเมื่อการใช้บทบัญญัติแห่งกฎหมายถึงทางตัน การอภัยโทษอาจจะก่อให้เกิดความศักดิ์สิทธิ์ของกฎหมายลดน้อยลงหากผู้มีอำนาจมีผลประโยชน์เกี่ยวข้องกับการอภัยโทษและใช้ความกรุณาอย่างไม่มีข้อจำกัดก็อาจจะนำมาซึ่งความเสียหายได้ แต่ปรากฏว่าในกฎหมายของนานาอารยประเทศมีหลักการอภัยโทษบัญญัติไว้ในกฎหมายอย่างชัดเจนอันแสดงให้เห็นว่าการอภัยโทษนั้นมีความจำเป็นและมีผลดีมากกว่าผลเสียถ้าพึงบทบัญญัติกฎหมายที่บังคับใช้ในกระบวนการยุติธรรมไม่อาจรับประกันความยุติธรรมได้อย่างบริบูรณ์ จึงมีการนำหลักการในการอภัยโทษมาบัญญัติไว้ในกฎหมายเพื่อแก้ไขปรับปรุงตัวผู้กระทำความผิด แก้ไขความผิดพลาดของกระบวนการยุติธรรม บรรเทาความรุนแรงของโทษหรือผ่อนคลายความตึงเครียดของการบังคับใช้กฎหมาย การบังคับโทษทางอาญาของประเทศไทยซึ่งมีนักโทษจำนวนมากนั้นได้มุ่งแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดให้กลับคืนสู่สังคม การอภัยโทษเป็นวิธีการตามกฎหมายที่มีแนวคิดสอดคล้องกันจึงมีแนวโน้มให้การอภัยโทษมีบทบาทสำคัญมากยิ่งขึ้น ส่วนการอภัยโทษเป็นการทั่วไปของไทยนั้นยังพบว่าเมื่อถึงวาระสำคัญของบ้านเมือง การกำหนดนโยบายในการให้อภัยโทษแต่ละครั้งซึ่งเป็นหน้าที่ของฝ่ายบริหารมักมีการดำเนินการที่กระทำโดยรีบเร่ง เพื่อให้ทันเวลาตามวาระโอกาสนั้นๆการอภัยโทษที่ฝ่ายบริหารในแต่ละวาระดำเนินการย่อมมีผลต่อนักโทษจำนวนมาก การวางนโยบายในการอภัยโทษไม่ปรากฏว่ามีการแสดงความเห็นของสังคมอย่างกว้างขวางหรือให้โอกาสแก่ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายในการอภัยโทษในแต่ละวาระเพื่อให้ภาคประชาสังคมได้เข้าไปมีบทบาทร่วมในการกำหนดนโยบาย อันจะเป็นการสะท้อนว่าสังคมต้องการที่จะให้อภัยโทษแก่นักโทษประเภทใดและยังไม่ควรให้อภัยโทษแก่นักโทษประเภทใดและยังไม่ควรให้อภัยโทษแก่นักโทษประเภทใดหรือในความผิดอย่างใดเพราะการให้อภัยของแต่ละสังคมในความผิดแต่ละประเภท แต่ละกรณี แต่ละกาลเวลาย่อมอาจแตกต่างกันออกไปตามสภาพสังคมและภาวะการณ์ซึ่งต้องกระทำอย่างกว้างขวางทั่วถึง รอบครอบ รัดกุม ปราศจาก การนำไปโฆษณาหาเสียงหรือหาคะแนนนิยมในทางการเมือง และจะต้องกระทำไปเพื่อวัตถุประสงค์อันแท้จริงของการอภัยโทษในอันที่จะให้นักโทษมีการแก้ไขฟื้นฟูที่ดีแล้วได้รับการลดหย่อนผ่อนโทษหรือพ้นโทษที่เป็นความต้องการที่จะให้อภัยโทษของ

สังคมอย่างแท้จริง อันจะนำความสำนึกที่ดีมาสู่คนไทยโดยทั่วไปยังความสงบสุขร่มเย็นมาสู่สังคมสืบไป การอภัยโทษของไทยนั้นนอกจากจะมีการอภัยโทษตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งประกอบไปด้วยการอภัยโทษโดยทั่วไปและการอภัยโทษเป็นรายบุคคลแล้วยังมีการอภัยโทษตามจารีตประเพณีซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในการพระราชทานอภัยโทษเป็นอำนาจโดยเด็ดขาด ไม่มีเงื่อนไขจำกัดขอบอำนาจไว้การอภัยโทษของไทยยังสามารถที่จะค้นหารูปแบบหรือวิธีการในการอภัยโทษให้ชัดเจนเพิ่มขึ้นอีกเพื่อให้เป็นผลดีในการปรับปรุงการปฏิบัติงานของส่วนราชการต่างๆ ทั้งนี้ก็ต้องคำนึงถึงวัตถุประสงค์ในการอภัยโทษและต้องพิจารณาผู้ต้องโทษเป็นรายบุคคล^{๒๐}

๑.๕.๒๑ สมภาร พรหมทา ศึกษาวิจัยเรื่องคุณค่าและการประเมินคุณค่าเกี่ยวกับชีวิตและสังคม:โทษประหารชีวิต ผลการวิจัยพบว่าการมีโทษประหารชีวิตไม่ได้ขัดแย้งกับคำสอนของพระพุทธศาสนาและไม่ได้ขัดแย้งกับการที่ชาติไทยเป็นประเทศที่พุทธศาสนาถือได้ว่าเป็นศาสนาประจำชาติ กล่าวได้ละเอียดไปกว่านั้นคือความตายก็เป็นสิ่งที่พุทธศาสนาไม่แยกออกจากการเรียนรู้ตามแนวคิดข้างต้น การลงโทษที่กระทำอย่างเที่ยงธรรมพุทธศาสนาเชื่อว่าจะเรียนรู้เมื่อเขายอมรับว่าสิ่งที่เกิดขึ้นกับเขานั้นเที่ยงธรรม เมื่อคนคนหนึ่งกระทำความผิดอย่างมหันต์แล้วเราลงโทษประหารชีวิตเขา ถ้าเขายอมรับว่าโทษนั้นสมควรแล้วกับสิ่งที่เขาได้กระทำลงไป การยอมรับนั้นจะเป็นจุดตั้งต้นของการเรียนรู้ ระยะเวลาที่เหลือนี้นั้นมีมากพอที่จะเปลี่ยนแปลงชีวิตเขาตามหลักการของพุทธศาสนาที่เน้นเรื่องความคิดจิตใจมากกว่าจำนวนวันเวลาของอายุ ในทางตรงกันข้าม ระบบที่ไม่เที่ยงธรรมคือความผิดโทษประหารชีวิตจะไม่สามารถก่อให้เกิดการเรียนรู้อะไรได้ นักโทษอาจจิตใจที่ตนเองไม่ตาย ซึ่งก็เป็นกิริยาชนิดเดียวกับลูกที่ทำผิดร้ายแรงต่อพ่อแม่ก็แค้นค่าขนม อาจมีผู้แย้งว่าคนเราสามารถเรียนรู้จากการให้อภัย นักโทษที่ไม่ตายเพราะไม่มีโทษประหารจะเรียนรู้ชีวิตเพราะการที่เขาไม่ตายเป็นเพราะสังคมให้อภัย เขาจะชอบใจสังคม เรื่องนี้อาจตอบได้ว่าการให้อภัยกับการไม่มีบทกำหนดโทษนั้นเป็นคนละเรื่องกัน มโนทัศน์เรื่องการให้อภัยนั้นเป็นเรื่องแยกไม่ออกจากมโนทัศน์เรื่องการคิดหนี นายเจียวจะให้อภัยนายขาวได้ก็ต่อเมื่อนายขาวคิดหนีนายเจียวถ้าไม่มีหนีใดๆ ต่อกัน การให้อภัยก็ไม่สามารถกระทำได้ การมีโทษประหารชีวิตเท่านั้นจึงจะนำไปสู่การให้อภัยได้ หมายความว่าก่อนอื่นเราจะต้องมีบทลงโทษสูงสุดถึงขั้นประหารชีวิตก่อน

^{๒๐} ศิริ ปะทะชินัง, “การอภัยโทษ : ศึกษาปัญหาทางกฎหมายในการอภัยโทษ”, หน้า (๗) - (๘).

จากนั้นหากจะมีกระบวนการเรื่องการให้อภัยเช่นการถวายฎีกาขอพระราชทานอภัยโทษก็สามารถกระทำได้ หรือรัฐอาจตราเป็นกฎหมายว่าในท้ายที่สุดแล้วนักโทษประหารสามารถยื่นขออภัยโทษต่อคณะกรรมการที่รัฐจัดตั้งขึ้น โดยคณะกรรมการชุดนี้จะมีญาติของผู้เสียหายร่วมตัดสินใจด้วยในกรณีที่ความผิดนั้นเป็นการกระทำความผิดต่อบุคคลและญาติผู้เสียหายจะเป็นเสียงตัดสินว่าคำร้องนั้นจะถูกปฏิเสธหรือยอมรับ ถ้ากระทำเช่นนี้ ความรู้สึกว่าตนเองได้รับการให้อภัยจึงจะดีขึ้น แต่ถ้าสังคมไม่มีโทษประหารชีวิตเสียตั้งแต่แรกแล้วนักโทษก็จะไม่รู้สึกว่าเป็นหนี้ใคร ความรู้สึกเช่นนั้นจะไม่ก่อให้เกิดการเรียนรู้อะไรได้ นอกจากการเรียนรู้ทางด้านกายภาพเช่นเรียนอาชีพที่เรือนจำจัดให้เท่านั้น^{๒๒}

๑.๕.๒๒ สุชิน คำกระเด็น ได้กล่าวถึงพระมหากรุณาธิคุณในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่เกี่ยวกับชีวิตและอิสรภาพของราษฎรโดยตรง คือการพระราชทานอภัยโทษแก่ผู้ต้องโทษเพื่อให้พสกนิกรของพระองค์ที่ต้องโทษได้มีโอกาสกลับตัวประพฤติตนเป็นพลเมืองดีและบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์แก่ครอบครัวและประเทศชาติต่อไป วัตถุประสงค์สำคัญของการอภัยโทษมีด้วยกันหลายประการ เช่น เพื่อแก้ไขความผิดพลาดในกระบวนการยุติธรรม เป็นแรงจูงใจให้ผู้ต้องขังประพฤติตัวดี ลดความเป็นปฏิปักษ์ต่อสังคม ก่อให้เกิดความสำนึกในการทำมาหากิน ผ่อนคลายความเคร่งครัดของการบังคับใช้กฎหมายโดยคำนึงถึงสภาพแวดล้อม และเหตุผลทางด้านมนุษยธรรม เช่นความเจ็บป่วย มูลเหตุจูงใจให้กระทำผิด ความเยาว์วัยเป็นต้น นอกจากนั้นการพระราชทานอภัยโทษ อาจจะมีเหตุผลเพื่อสนับสนุนนโยบายในเชิงบริหารเกี่ยวกับการส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและเพื่อเป็นการเฉลิมพระเกียรติและแผ่พระมหากรุณาธิคุณให้กับผู้ต้องโทษ รวมถึงญาติพี่น้องด้วย นอกจากนั้นการพระราชทานอภัยโทษในวันสำคัญอันเกี่ยวเนื่องกับองค์พระมหากษัตริย์หรือเป็นวันมงคลต่างๆของบ้านเมือง แสดงถึงความมีเมตตาจิตเพื่อให้ผู้ต้องขังได้รับการปลดปล่อยพ้นโทษ หรือลดหย่อนผ่อนโทษ จะได้มีใจสำนึกผิด กลับประพฤติตนเป็นพลเมืองดี เนื่องจากการพระราชทานอภัยโทษเป็นการปล่อยและลดโทษแก่ผู้กระทำผิดตาม

^{๒๒} สมภาร พรมทา, มรณยูติธรรม, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วารสารปัญญา, ๒๕๕๔).

ลักษณะประเภทของความผิด สภาพของนักโทษขณะต้องโทษ เป็นเครื่องชี้วัดผลการได้รับพระมหากรุณาธิคุณเป็นสำคัญ เป็นการสอดคล้องกับหลักการแก้ไขผู้กระทำความผิดโดยตรง^{๒๓}

๑.๕.๒๓ สุพจน์ ธรรมา ได้ศึกษาวิเคราะห์เรื่อง ระบบอภัยโทษมีวัตถุประสงค์เพื่อทราบถึงประวัติวิวัฒนาการของการอภัยโทษในระบบราชทัณฑ์ไทย และศึกษาถึงโครงสร้างการบริหารงานอภัยโทษ แลละศึกษาถึงโครงสร้างการบริหารงานอภัยโทษ การประสานงานและบทบาทของงานสังคมสงเคราะห์ที่เกี่ยวข้องกับการอภัยโทษ เพื่อให้ทราบข้อมูลและแนวคิดเกี่ยวกับงานอภัยโทษ เป็นการกระตุ้นให้สังคมสนใจและเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดให้กลับตัวเป็นพลเมืองดี และเพื่อให้ได้แนวทางในการปรับปรุงแก้ไข การดำเนินงาน อภัยโทษให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โคนใช้วิธีการศึกษาค้นคว้าและวิจัยจากเอกสารต่างๆ และจากวิธีการดำเนินงานอภัยโทษในระบบราชทัณฑ์ไทยของกรมราชทัณฑ์กระทรวงมหาดไทย (ฝ่ายพลเรือน) และกรมพระธรรมนูญ กระทรวงกลาโหม (ฝ่ายทหาร) รวมทั้งการประสานงานกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง ได้นำข้อมูลมาศึกษาวิเคราะห์และนำเสนอในแบบพรรณนา แสดงภาพหรือตารางประกอบ ผลการศึกษาพบว่าระบบการอภัยโทษของไทยเป็นขนบธรรมเนียมประเพณีที่ปฏิบัติสืบต่อกันมาควบคู่กับการปกครองบ้านเมือง โดยถือหลักคุณธรรมของผู้ปกครองเป็นระบบที่ให้อำนาจประมุขของรัฐ คือพระมหากษัตริย์เป็นผู้ใช้อำนาจเด็ดขาดในการให้อภัยโทษปล่อยตัวพ้นโทษไป หรือให้อภัยโทษลดโทษให้เป็นการเฉพาะรายบุคคลหรือเป็นการทั่วไปโดยตราเป็นพระราชกฤษฎีกาพระราชทานอภัยโทษ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ไขความผิดพลาดในกระบวนการยุติธรรมเป็นการแสดงความกรุณาของฝ่ายบริหาร เพื่อผ่อนคลายความตึงเครียดของการบังคับผลทางกฎหมายเพื่อประโยชน์ในการบริหารและการเมือง จากการศึกษาพบว่าระบบการอภัยโทษเป็นมาตรการหนึ่งในการปลดปล่อยนักโทษไปจากเรือนจำซึ่งมีผลกระทบต่อการบวนการยุติธรรมที่เกี่ยวข้อง อาทิ ดำรวจ อัยการ ศาล และราชทัณฑ์ ในการที่จะควบคุมสอดส่องดูแลความประพฤติของบุคคลที่พ้นโทษโดยการอภัยโทษในการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ ผลต่อปัญหาอาชญากรรมที่เกิดขึ้นและผลต่อผู้ได้รับการอภัยโทษ อาทิ ในการเพิ่มโทษฐานไม่เชื่อฟัง ในการไม่รอลงอาญาในการจัดทำระเบียบอาชญากรรมรวมทั้งการสงเคราะห์ภายหลังการปลดปล่อยบุคคล

^{๒๓} สุจิน คำกระเด็น, “พระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานอภัยโทษ”, ราชทัณฑ์, ปีที่ ๔๗ ฉบับที่ ๓ (๒๕๔๒) : ๓๑-๔๑ ภาพประกอบ.

พันโทซึ่งเกี่ยวข้องกับการประสานงานกับหน่วยงานอื่นๆ เช่น กรมประชาสัมพันธ์ กรมแรงงาน สภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย เป็นต้น ผู้ศึกษาได้สรุปผลการศึกษาและเสนอแนะไว้ดังนี้ คือ อำนาจในการพระราชทานอภัยโทษเป็นพระราชอำนาจโดยเด็ดขาดของพระมหากษัตริย์ ซึ่งกฎหมายรัฐธรรมนูญได้บัญญัติรับรองไว้พระองค์ทรงใช้อำนาจนี้ผ่านทางฝ่ายบริหาร การอภัยโทษแบ่งออกได้เป็น ๒ ประเภท คือ การอภัยโทษเฉพาะรายโดยการยื่นเรื่องราวทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาขอพระราชทานอภัยโทษ และ การอภัยโทษตามพระราชกฤษฎีกาฯ โดยคณะรัฐมนตรีเป็นผู้เสนอขอให้มีการตราเป็นพระราชกฤษฎีกาพระราชทานอภัยโทษ ซึ่งจะเป็นผลให้นักโทษเด็ดขาดได้รับการปล่อยตัวพ้นโทษไปหรือให้ได้รับการลดโทษ โดยยึดหลักการตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๑๕๕ มาตรา ๑๖๓ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ภาค ๗ ว่าด้วยอภัยโทษ เปลี่ยนโทษหนักเป็นเบาและลดโทษ มาตรา ๒๕๕-๒๖๗ และพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. ๒๕๖๕ มาตรา ๓๔ และพระราชบัญญัติเรือนจำทหาร พ.ศ. ๒๕๖๕ มาตรา ๒๒ ทั้งนี้มีหลักเกณฑ์และวิธีการตามพระราชกฤษฎีกาพระราชทานอภัยโทษที่ประกาศใช้เป็นคราวๆจากการศึกษาพบว่าการอภัยโทษมีข้อดีมากกว่าข้อเสีย คือ เป็นการแก้ไขความผิดพลาดในกระบวนการยุติธรรมเป็นการผ่อนคลายความตึงเครียดของการบังคับผลกฎหมายเป็นการบำรุงขวัญและกำลังใจของนักโทษให้ประพฤติดีเป็นการผ่อนคลายความแออัดของเรือนจำ เป็นการโน้มน้าวจิตใจให้นักโทษกลายเป็นปฏิบัติต่อสังคม เป็นการให้การสงเคราะห์และป้องกันสังคมและเป็นการบำเพ็ญมหาอกุศลทานให้โอกาสผู้ต้องราชทัณฑ์กลับประพฤติตนเป็นพลเมืองดี ผู้ศึกษาได้เสนอแนะแนวทางด้านการดำเนินงานอภัยโทษที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมไว้ดังนี้

๑) ควรมีหลักการในการปฏิบัติการทูลเกล้าฯขอพระราชทานอภัยโทษที่ยื่นเรื่องราวทูลเกล้าฯถวายฎีกาขอพระราชทานอภัยโทษเป็นมาตรฐานเดียวกันทั้งของฝ่ายเรือนจำทหารและเรือนจำของกรมราชทัณฑ์

๒) ควรมีการแจ้งผลการยื่นเรื่องราวถวายฎีกาขอพระราชทานอภัยโทษให้ผู้ที่ยื่นเรื่องราวทราบ

๓) ควรจัดให้มีบริการให้คำปรึกษาแนะนำในการยื่นเรื่องราวทูลเกล้าฯถวายฎีกา

๔) ควรให้นักสังคมสงเคราะห์หรือหลักการสังคมสงเคราะห์ในการสืบเสาะข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวผู้กระทำความผิด ทั้งในงานอภัยโทษฝ่ายทหารและพลเรือนซึ่งอาจเป็นนักสังคมสงเคราะห์ในหน่วยงานนั่นเอง

๕) ควรกวดขันการจัดทำทะเบียนประวัติบุคคลพ้นโทษ เนื่องจากได้รับพระราชทานอภัยโทษซึ่งได้รับการปลดปล่อยเป็นจำนวนมาก เช่น รูปถ่ายติดทะเบียนประวัติอาชญากร

๖) รัฐบาลควรให้การสงเคราะห์บุคคลพ้นโทษอย่างจริงจังเพื่อให้ผู้ที่ได้รับการปลดปล่อยเนื่องจากพ้นโทษสามารถประกอบสัมมาอาชีพ และเพื่อป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ^{๒๔}

๑.๕.๒๔ **สุภาพรณ ฌ บางช้าง** ศึกษาสารัตถธรรมในพระพุทธศาสนาที่คนไทยนำมาเป็นหลักสร้างสรรค์สังคมตั้งแต่ก่อนสมัยสุโขทัยถึงก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครองผลการวิจัยพบว่าพระพุทธศาสนาเถรวาทซึ่งมีหลักธรรมตามคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตามที่ปรากฏในพระไตรปิฎกบาลีได้ประดิษฐานบนดินแดนแหลมทอง ตั้งแต่เมื่อพุทธศตวรรษที่ ๓ สารัตถธรรมที่สื่อสู่สังคมตั้งแต่ระยะแรกมีความกลมกลืนระหว่างสารัตถธรรมระดับสังฆธรรมและระดับศีลธรรม โดยเน้นการปฏิบัติที่จะมีผลต่อการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างร่มเย็นเป็นสุข ในช่วงพุทธศตวรรษที่ ๑๒ – ๑๘ คติความเชื่อในศาสนาพราหมณ์และพุทธศาสนamahayan ได้เข้ามาผ่านอำนาจทางการเมืองจากภายนอกที่มีอิทธิพลปกครองพื้นที่หลายแห่ง แต่สารัตถธรรมตามแนวพุทธศาสนาเถรวาทยังคงเป็นหลักชีวิตของประชาชนพื้นเมืองผู้ซึ่งต่อมาได้รวมตัวตั้งตนเป็นอิสระโดยสมบูรณ์^{๒๕}

๑.๕.๒๕ **อุมาพร ลิทธิบุรณาญา** ได้ศึกษาวิเคราะห์เรื่อง การอภัยโทษเป็นวิธีการที่ใช้เพื่อเป็นการยกเว้นโทษหรือลดโทษให้แก่ผู้กระทำความผิดต่อกฎหมายอาญาโดยพิจารณาจากการที่ผู้กระทำความผิดซึ่งภายหลังจากศาลมีคำพิพากษาลงโทษอันเนื่องมาจากการกระทำความผิดสามารถแก้ไข ฟ้นฟูตนเอง ประพฤติตนเป็นคนดี ในระหว่างถูกจำคุกได้ก่อนครบระยะเวลาลงโทษตามที่ศาลได้กำหนดไว้ การอภัยโทษจึงเป็นวิธีการที่ให้โอกาสแก่ผู้กระทำความผิดที่สามารถแก้ไข ฟ้นฟูตนเองได้แล้วนี้ กลับคืนสู่สังคมได้เร็วขึ้นกว่าเดิมเป็นการมอบความเป็นธรรมเฉพาะตัวให้แก่

^{๒๔} สุพจน์ ธรรมมา, “การศึกษากระบวนการอภัยโทษ”, วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๒๕), หน้า (๑) – (๓).

^{๒๕} สุภาพรณ ฌ บางช้าง, “พุทธธรรมที่เป็นรากฐานสังคมไทยก่อนสมัยสุโขทัยถึงก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครอง”, รายงานการวิจัย, (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๖), หน้า (ก) – (ง).

ผู้กระทำความผิด การให้อภัยโทษโดยพิจารณาจากความสามารถในการแก้ไขฟื้นฟูตนเองของผู้กระทำความผิด แนวคิดและวัตถุประสงค์ของการอภัยโทษดังกล่าวนี้ เป็นไปตามทฤษฎีการลงโทษโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด ซึ่งตามทฤษฎีนี้เห็นว่า การลงโทษผู้กระทำความผิดเป็นไปเพื่อให้ผู้กระทำความผิดหันกลับไปกระทำความผิดซ้ำโดยใช้วิธีการแก้ไขฟื้นฟูตัวผู้กระทำความผิดให้สามารถประพฤติปฏิบัติตนเป็นคนดี และเมื่อผู้กระทำความผิดสามารถแก้ไขฟื้นฟูตนเองได้แล้ว ก็ควรจะให้โอกาสผู้กระทำความผิดในการกลับคืนสู่สังคมได้เร็วขึ้นกว่าเดิม เนื่องจากไม่มีประโยชน์ใดๆ ที่จะควบคุมตัวผู้ต้องโทษที่สามารถแก้ไขฟื้นฟูตนเองได้แล้วไว้ในเรือนจำ วิทยานิพนธ์ฉบับมุ่งหมายที่จะศึกษาหลักเกณฑ์การพิจารณาให้อภัยโทษแก่ผู้ต้องโทษตามแนวคิดและวัตถุประสงค์แท้จริงของการอภัยโทษกับการให้อภัยโทษเป็นการทั่วไปในประเทศไทย ว่ามีหลักเกณฑ์ในการพิจารณาเป็นไปตามแนวคิดและวัตถุประสงค์ดังกล่าวหรือไม่อย่างไร เนื่องจากถ้ามีการให้อภัยโทษแก่ผู้ต้องโทษโดยไม่ได้พิจารณาจากความสามารถในการแก้ไขฟื้นฟูตนเองของผู้ต้องโทษภายหลังจากการถูกลงโทษจำคุก ก็อาจจะทำให้เกิดปัญหาการกระทำผิดซ้ำของผู้ต้องโทษบางรายที่ได้รับการอภัยโทษได้ โดยได้ศึกษาเปรียบเทียบกับการอภัยโทษในประเทศสหรัฐอเมริกา เพื่อทราบถึงหลักเกณฑ์การพิจารณาให้อภัยโทษ เนื่องจากในประเทศสหรัฐอเมริกานั้น การอภัยโทษสามารถกระทำได้ในหลายรูปแบบการให้อภัยโทษเป็นการทั่วไปแก่ผู้กระทำความผิดเหมือนกับในประเทศไทย ดังนั้นนำมาเปรียบเทียบให้เห็นถึงลักษณะความเหมือน ความแตกต่างของวิธีการและหลักเกณฑ์ของการให้อภัยโทษ เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการพิจารณาปรับปรุงการให้อภัยโทษในประเทศไทย ผลจากการศึกษาพบว่าในประเทศสหรัฐอเมริกานั้นการพิจารณาให้อภัยโทษ จะมุ่งพิจารณาเกี่ยวกับความประพฤติของผู้ต้องโทษที่มีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น ภายหลังจากศาลมีคำพิพากษาลงโทษ เป็นหลักเกณฑ์ในการพิจารณาให้อภัยโทษแก่ผู้ต้องหา แต่อย่างไรก็ตาม พบว่าการอภัยโทษเป็นการทั่วไปในประเทศสหรัฐอเมริกานั้น ไม่ได้มีความหมายถึงการอภัยโทษตามวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เนื่องจากว่า การอภัยโทษเป็นการทั่วไปในสหรัฐอเมริกามีความหมายถึงการนิรโทษกรรมจึงทำให้เห็นได้ว่าในประเทศสหรัฐอเมริกาไม่ได้มีการอภัยโทษเป็นการทั่วไปแก่ผู้ต้องโทษเหมือนในประเทศไทย สำหรับการอภัยโทษเป็นการทั่วไปในประเทศไทยจากการศึกษาพบว่าหลักเกณฑ์ที่ใช้ในการพิจารณาให้อภัยโทษแก่ผู้ต้องโทษนั้นมีอยู่หลายประการซึ่งนอกจากการพิจารณาโดยดูจากความสามารถในการแก้ไขฟื้นฟูตนเองของผู้ต้องโทษ ภายหลังจากศาลมีคำ

พิพากษาลงโทษแล้ว ก็มีการพิจารณาให้อภัยโทษโดยพิจารณาจากเหตุผลอื่นๆ เช่น เหตุผลทางด้านราชทัณฑ์เหตุผลเกี่ยวกับความกรุณาที่มีต่อผู้ต้องโทษหรือเหตุผลทางด้านทฤษฎีอาชญาวิทยา เป็นต้น ทั้งนี้ เนื่องจากการอภัยโทษเป็นการทั่วไปนั้นในลักษณะเป็นการยกโทษหรือลดโทษให้แก่ผู้ต้องโทษในเรือนจำจำนวนมากในโอกาสที่มีเหตุการณ์สำคัญของบ้านเมืองจึงทำให้ไม่สามารถพิจารณาตัวผู้ต้องโทษเป็นรายบุคคลไป เกี่ยวกับการแก้ไขฟื้นฟูตนเองของผู้ต้องโทษได้ จึงได้เสนอให้เห็นปัญหาข้อสงสัยเกี่ยวกับการอภัยโทษเป็นการทั่วไปในประเทศไทยแก่ผู้ต้องโทษเพื่อให้เห็นการอภัยโทษเป็นการทั่วไป ๒ ด้าน เกี่ยวกับการให้อภัยโทษแก่ผู้ต้องโทษโดยพิจารณาจากหลักเกณฑ์เหตุผลสำคัญต่าง ๆ ทั้งหลายประการในการพิจารณาให้อภัยโทษรวมทั้งการเสนอถึงข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการให้อภัยโทษเป็นการทั่วไปแก่ผู้ต้องโทษ^{๒๖}

๑.๕.๒๖ อำนวย ยัลโยธา ศึกษากระบวนการต้องโทษในประมวลกฎหมายอาญากับในวินัยสงฆ์ การศึกษาเชิงเปรียบเทียบผลของการวิจัยพบว่า

๑) ทั้งกฎหมายและพระวินัยต่างมีบทบาทอย่างสูงต่อการจัดระเบียบสังคม ถือได้ว่าทั้งกฎหมายและพระวินัยต่างก็เป็น “วิศวกรรมสังคม” (social engineering) คือมีบทบาทต่อการออกแบบและสร้างรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในสังคม ตลอดจนกำหนดกฎเกณฑ์เพื่อใช้บังคับความประพฤติให้เป็นไปตามที่กฎหมายและพระวินัยต้องการ ทั้งกฎหมาย และพระวินัยต่างก็มีข้อได้เปรียบและเสียเปรียบต่อกันในบางแง่บางประเด็น ถ้าจะให้ดีที่สุดจะต้องใช้ทั้งกฎหมายและพระวินัยควบคู่กันไป

๒) กระบวนการบัญญัติความผิดและโทษในกฎหมายกับในพระวินัย มีกระบวนการที่พอจะเปรียบเทียบกันได้คือ การบัญญัติกฎหมายในสมัยก่อนการปกครองด้วยระบบรัฐสภา พระมหากษัตริย์ทรงมีอำนาจสิทธิขาดแต่เพียงพระองค์เดียวที่จะตรากฎหมายใดๆ ออกใช้ โดยอาจจะทรงตราด้วยพระองค์เองหรือทรงแต่งตั้งคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิทั้งที่เป็นชาวไทยและชาวต่างชาติขึ้นเพื่อยกร่างก็ได้ แต่ในสมัยการปกครองด้วยระบบรัฐสภา การร่างกฎหมายกระทำได้โดยผ่านระบบรัฐสภา ส่วนกระบวนการบัญญัติความผิดและโทษในพระวินัย พระพุทธเจ้าทรงมีอำนาจสิทธิขาดแต่เพียงพระองค์เดียวที่จะบัญญัติพระวินัยสิกขาบทใดๆ ขึ้นใช้ การบัญญัติพระวินัย

^{๒๖} อุมพร สิทธิบุรณานา, “การอภัยโทษในประเทศไทย : ศึกษากรณีการอภัยโทษเป็นการทั่วไป”, วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, (คณะนิติศาสตร์ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๕), หน้า (๑) – (๒).

พระพุทธเจ้าจะทรงกระทำก็ต่อเมื่อมีมูลเหตุแห่งการบัญญัติพระวินัยเกิดขึ้นก่อน เมื่อมีเรื่องเป็นที่โจษขานขึ้นแล้วก็จะทรงเรียกประชุมสงฆ์ ทรงไต่สวน เมื่อได้ความจริงแล้วก็จะทรงกระทำ “ธรรมีกถา” ขึ้นเพื่อแยกแยะเหตุผลให้เห็นผิดชัด แล้วก็ทรงบัญญัติพระวินัยสิกขาบทนั้นๆ ขึ้น เรียกว่า “พระปฐมบัญญัติ” ถ้าต่อมามีภิกษุรูปใดอาศัยช่องโหว่ของพระปฐมบัญญัติเพื่อละเมิดพระวินัยในลักษณะที่คล้ายคลึงกันอีก ก็จะทรงบัญญัติ “พระอนุบัญญัติ” ในลำดับถัดมา

๓) ลักษณะของการกระทำที่ถือว่าเป็นความผิด และต้องรับโทษในกฎหมายกับในพระวินัย ในกฎหมายถือว่าการกระทำที่เป็นความผิด และต้องรับโทษ ก็ต่อเมื่อมีกฎหมายบัญญัติไว้ก่อนว่าการกระทำนั้นเป็นความผิดและต้องรับโทษ เมื่อมีกฎหมายบัญญัติไว้แล้วและมีผู้ละเมิดอีก ก็ให้พิจารณาว่าการกระทำนั้นเป็นการกระทำตามความหมายของกฎหมายหรือไม่ ถ้าครบองค์ประกอบของความผิด ก็ให้พิจารณาต่อไปว่ามีกฎหมายยกเว้นความผิดสำหรับการกระทำนั้นหรือไม่ ถ้าพิจารณาองค์ประกอบต่างๆ ครบถ้วนแล้วก็ถือว่ามีความผิดและต้องรับโทษตามกฎหมาย ส่วนในพระวินัยมีหลักการพิจารณาการกระทำที่ถือว่าเป็นความผิด และต้องรับโทษพอจะเปรียบเทียบกันได้ในการทำงานเดียวกัน ทั้งในส่วนที่เป็นลักษณะของการกระทำ องค์ประกอบของการกระทำคือ “สัจตตะ” อันได้แก่ความจงใจหรือไม่เจตนา และพิจารณาถึงพระวินัยได้บัญญัติยกเว้นความผิดและโทษสำหรับความผิดนั้นหรือไม่

๔) ความผิดและโทษที่จะได้รับการล่วงละเมิดกฎหมายกับพระวินัย ความผิดทางอาญา แบ่งได้ ๑๒ ลักษณะและโทษทางอาญามี ๕ สถาน ส่วนความผิดและโทษในพระวินัยแบ่งตามชนิดของโทษ (อาบัติ) ที่จะได้รับคือ อาบัต้อย่างหนักได้แก่ “ปาราชิก” มี ๔ สถาน สิกขาบท , อาบัต้อย่างกลางได้แก่ “สังฆาทิเสส” มี ๑๑ บท สิกขาบท และอาบัต้อย่างเบา อันได้แก่ อุลลัจจัย ปาจิตติย์ ปาฏิเทสนียะ ทุกกฏ และทุกภายิต มีหลายสิกขาบท

๕) กระบวนการพิจารณาคดีในกฎหมายอาญากับในพระวินัย กระบวนการยุติธรรมในประมวลกฎหมายอาญาเริ่มจากพนักงานสอบสวน, พนักงานอัยการ, ศาลชั้นต้น, ศาลอุทธรณ์และศาลฎีกาเป็นที่สุด ส่วนการพิจารณาคดีในพระวินัยเมื่อภิกษุรูปใดทำผิดวินัยก็จะมีกรฟ้องร้องกันในด้านนักบวช คณะบุคคล หรือสำนักสงฆ์ แล้วมีการไต่สวนตามลำดับขั้นตอนจนกระทั่งมีคำวินิจฉัยเพื่อลงนิคกรรม ถ้าคู่กรณีไม่พอใจคำวินิจฉัยก็สามารถอุทธรณ์หรือฎีกาต่อพระพุทธเจ้า คำวินิจฉัยชี้ขาดของพระพุทธเจ้าถือเป็นที่สุดส่วนการดำเนินคดีตามกฎหมายอาญา ก็ให้ดำเนินการ

ฟ้องร้องต่อคณะผู้พิจารณาชั้นต้น ถ้าคู่กรณีไม่พอใจคำวินิจฉัยการลงนิคหกรรมก็สามารถอุทธรณ์หรือฎีกาต่อคณะผู้พิจารณาชั้นอุทธรณ์หรือฎีกา คำวินิจฉัยของคณะผู้พิจารณาชั้นฎีกาถือเป็นที่สุด^{๒๗}

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ แล้ว สรุปได้ว่า อภัยทาน มีปรากฏอยู่ในพระไตรปิฎกว่า เป็นมหาทาน มีความหมายว่า การให้ความไม่มีภัย การพัฒนาอภัยทานเริ่มที่สัมมาทิฐิและสัมมาสังกัปปะ อภัยทานเป็นพุทธสันติวิธี ที่ใช้นามาเป็นรูปแบบสำหรับจัดการปัญหาความขัดแย้ง อภัยทานทางใจนับว่ามีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาให้มีความอดทน มีความเมตตา ไม่อาฆาตพยาบาทโกรธแค้น อภัยทานนี้อย่างน้อยก็มีอยู่ ๓ อย่าง อภัยทานอย่างแรกคือการให้อภัยโทษ ให้มาโทษ อย่างที่สอง เราไม่เบียดเบียน ไม่ประทุษร้ายใคร อย่างที่สาม แผ่เมตตาจิตอยู่เป็นปกติ ทุกวัน ทุกคืน ทุกลมหายใจเข้าออก นี่ก็คืออภัยทาน อภัยทานนี้เป็นการให้ทาน ที่ไม่ต้องลงทุนด้วยวัตถุแล้วก็เป็นทานสูงสุด พระพุทธเจ้าตรัสว่าใครเป็นผู้มีอภัยทานประจำใจคนนั้นเป็นผู้เข้าถึงปรมัตถบารมี เป็นบารมีสูงสุดเป็นบารมีที่จะทำให้เข้าถึงซึ่งพระนิพพาน การสร้างอภัยทานสร้างจิตใจรู้จักให้อภัยไม่ถือโทษโกรธเคืองผู้ใดได้นั้น ถ้าได้อาศัยเจริญกรรมฐานก็จะช่วยได้มาก ทาน ศีล ภาวนา อภัยทานที่แท้ก็คือเรื่องของเมตตาและกรุณา การที่เราให้อภัยแก่ผู้อื่น ก็คือการที่เรามีเมตตากรุณาต่อเขานั่นเอง การให้อภัย คือ การแสดงกำลังใจที่ยิ่งใหญ่ที่สุดของมนุษย์ อภัยทานนั้นเวลาจะให้ไม่ต้องไปขอใคร

ส่วนพระวินัยบัญญัติที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติขึ้นเพื่อเป็นครรลองในการดำเนินชีวิตของพระสงฆ์ให้มีการสำรวมระวัง กาย วาจา และใจ ในฐานะความเป็นผู้ทรงศีลน้อมนำให้มรรวาสเกิดความเลื่อมใสศรัทธาในการประพฤติปฏิบัติธรรมของหมู่สงฆ์ อันเป็นผลให้รู้จักควบคุมตนเองให้บรรลุเป้าหมายในการปฏิบัติธรรมโดยง่าย อาบัติหรือโทษในพระวินัย แบ่งได้ ๓ ระดับ คือ อาบัติอย่างหนัก อาบัติอย่างกลางและอาบัติอย่างเบา หากภิกษุละเมิดแล้วต้องอาบัติอย่างหนักต้องขาดจากความเป็นภิกษุ ส่วนอาบัติอย่างอื่นสามารถระงับโทษได้ โดยภิกษุนั้นจะต้องประพฤติปฏิบัติตามหลักเกณฑ์จึงจะพ้นโทษได้ การดำเนินการทางวินัยกับพระสงฆ์ ที่กระทำผิดพระวินัยเรียกว่า อธิกรณสมถวิธีโดยยึดพระธรรมวินัยเป็นหลัก

ส่วนการอภัยโทษทางบ้านเมื่อนั้น เมื่อยุคสมัยบ้านเมืองเปลี่ยนแปลงไปตามภาวะการณ์ของโลก พระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์จะมีอยู่ไม่น้อยเพียงใดก็ต้องแปรเปลี่ยนไปด้วย ในสมัยสมบูรณาญาสิทธิราชย์ของไทย แม้พระบรมเชษฐาภพของพระมหากษัตริย์จะเป็นที่ล้นพ้น แต่ด้วยอิทธิพลจากข้อธรรมคำสั่งสอนในพระพุทธศาสนาซึ่งเป็นศาสนาประจำชาติก็เป็นผลให้

^{๒๗} อำนวย ชัยโยธา, “กระบวนการต้องโทษในประมวลกฎหมายอาญากับในวินัยสงฆ์ การศึกษาเชิงเปรียบเทียบ”, รายงานการวิจัย, (สงขลา : ภาควิชาปรัชญาและศาสนา คณะวิชามนุษยศาสตร์วิทยาลัยครูสงขลา, ๒๕๓๑), หน้า (ก) – (ค).

พระมหากษัตริย์ไทยในระบบราชาธิปไตยทรงอยู่ภายใต้เงื่อนไขสำคัญคือต้องมั่นอยู่ในธรรมอันควรแก่ความประพฤติของผู้ปกครองแผ่นดิน ต่อมาเมื่อประเทศไทยเปลี่ยนแปลงการปกครองมาเป็นระบอบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบัน ได้ทรงใช้พระราชอำนาจตามครรลองประชาธิปไตยทุกครั้งที่รัฐบาลกราบบังคมทูลขอพระราชทาน หรือในโอกาสที่ทรงพิจารณาให้อภัยโทษเห็นสมควร ได้ทรงใช้พระราชอำนาจนี้ตามกฎหมายด้วยความเที่ยงธรรม และทรงมีพระเมตตาอย่างเสมอต้นเสมอปลายตลอดมา อันส่งผลให้เกิดประโยชน์สุขแก่พสกนิกรผู้ต้องโทษ วัตถุประสงค์สำคัญของการอภัยโทษมีด้วยกันหลายประการ เช่น เพื่อแก้ไขความผิดพลาดในกระบวนการยุติธรรม เป็นแรงจูงใจให้ผู้ต้องขังประพฤติตัวดี ลดความเป็นปฏิปักษ์ต่อสังคม ก่อให้เกิดความสำนึกในการทำมาดี ผ่อนคลายความเคร่งครัดของการบังคับใช้กฎหมายโดยคำนึงถึงสภาพแวดล้อม และเหตุผลทางด้านมนุษยธรรม เช่น ความเจ็บป่วย มูลเหตุจูงใจให้กระทำผิด เป็นต้น และ อาจจะมีเหตุผลเพื่อสนับสนุนนโยบายในเชิงบริหารเกี่ยวกับการส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและเพื่อเป็นการเฉลิมพระเกียรติและแผ่พระมหากรุณาธิคุณให้กับผู้ต้องโทษ รวมถึงญาติพี่น้องด้วย การพระราชทานอภัยโทษในวันสำคัญอันเกี่ยวเนื่องกับองค์พระมหากษัตริย์หรือเป็นวันมงคลต่างๆของบ้านเมือง แสดงถึงความมีเมตตาจิต เพื่อให้ผู้ต้องขังได้รับการปลดปล่อยพ้นโทษ หรือลดหย่อนผ่อนโทษ จะได้มีใจสำนึกผิด กลับประพฤติตนเป็นพลเมืองดีต่อสังคมได้

พระมหากษัตริย์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว นอกจากจะเน้นเรื่องฎีการ้องทุกข์แล้ว ยังมีฎีกาขอพระราชทานอภัยโทษ และอภัยลดโทษของนักโทษอีกสถานหนึ่งด้วย ซึ่งเป็นพระมหากรุณาธิคุณเกี่ยวกับชีวิตและอิสรภาพของราษฎรโดยตรง นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณหาที่สุดมิได้ การพระราชทานอภัยโทษผู้ต้องขัง หรือผู้ต้องโทษ ถือได้ว่าเป็นการอภัยทานอันยิ่งใหญ่ของพระมหากษัตริย์ราชาเจ้า และจะมุ่งแก้ไขความผิดพลาดในกระบวนการยุติธรรมเพื่อชำระไว้ซึ่งความยุติธรรมโดยสมบูรณ์ตามหลักนิติธรรม เป็นการแสดงความมีเมตตาจิตสงเคราะห์ผู้ต้องขังให้ได้รับการปลดปล่อยพ้นโทษ หรือลดหย่อนผ่อนโทษเพื่อให้พสกนิกรของพระองค์ที่ผู้ต้องโทษ จะได้มีใจสำนึกผิด มีโอกาสกลับตัวประพฤติตนเป็นพลเมืองดี และบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์แก่ครอบครัวและประเทศชาติต่อไป

ฉะนั้น สรุปว่าได้ ทั้งกฎหมายและพระวินัยต่างมีบทบาทอย่างสูงต่อการจัดระเบียบสังคม ถือได้ว่าทั้งกฎหมายและพระวินัยต่างก็เป็น “วิศวกรรมสังคม” (social engineering) คือมีบทบาทต่อการออกแบบ และสร้างรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในสังคม ตลอดจนกำหนดกฎเกณฑ์เพื่อใช้บังคับความประพฤติให้เป็นไปตามที่กฎหมายและพระวินัยต้องการได้

๑.๖ วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Quality Research) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยการศึกษาข้อมูลปฐมภูมิ (primary sources) จากพระไตรปิฎก ข้อมูลทุติยภูมิ (secondary sources) จากเอกสารอรรถกถา ฎีกาบทความต่างๆ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยผู้วิจัยจะได้ดำเนินการวิจัย ตามขั้นตอนต่างๆ ดังนี้

ขั้นที่ ๑ ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการให้อภัยโทษในคัมภีร์พระพุทธศาสนา

ผู้วิจัยจะดำเนินการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการให้อภัยโทษจากเอกสารพระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกาและนักปราชญ์ทางพระพุทธศาสนา ศึกษาเอกสาร บทความ หรืองานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดการอภัยโทษตามหลักพระพุทธศาสนา มีผลการศึกษาดังเสนอไว้ในบทที่ ๓

ขั้นที่ ๒ ศึกษาพัฒนาการของการให้อภัยโทษในสังคมไทย

ผู้วิจัยจะดำเนินการศึกษาพัฒนาการของการให้อภัยโทษที่สำคัญของพระมหากษัตริย์ไทย ซึ่งได้มีการสืบทอดตามแบบแผนและประเพณีการปกครองอันมีมาแต่โบราณกาล นับเนื่องต่อกันมาตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัย สมัยอยุธยาจนถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ มีผลการศึกษาดังเสนอไว้ในบทที่ ๒

ขั้นที่ ๓ ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีการให้อภัยโทษของประเทศทางตะวันตก

ผู้วิจัยจะดำเนินการศึกษาแนวคิดการให้อภัยโทษและรูปแบบการให้อภัยโทษของประเทศอังกฤษและประเทศสหรัฐอเมริกา มีผลการศึกษาดังเสนอไว้ในบทที่ ๒

ขั้นที่ ๔ วิเคราะห์ สังเคราะห์ ตีความ อธิบายความหมายแนวคิดการให้อภัยโทษในคัมภีร์พระพุทธศาสนา พัฒนาการของการให้อภัยโทษที่สำคัญในสังคมไทยสมัยสุโขทัยจนถึงปัจจุบันกับแนวคิดการให้อภัยโทษของประเทศอังกฤษและประเทศสหรัฐอเมริกา มีผลการศึกษาดังเสนอไว้ในบทที่ ๒

ขั้นที่ ๕ ผู้วิจัยจะเปรียบเทียบการสาระสำคัญของแนวคิดการให้อภัยโทษในสังคมไทยและทฤษฎีแนวความคิดการอภัยโทษของประเทศอังกฤษและประเทศสหรัฐอเมริกา มาสร้างเป็นรูปแบบการให้อภัยโทษในสังคมไทยตามหลักพระพุทธศาสนา มีผลการศึกษาดังเสนอไว้ในบทที่

๑.๗ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑.๗.๑ ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับการให้อภัยโทษในสังคมไทยตามหลักพุทธธรรม โดยเฉพาะกรรมนิยาม

๑.๗.๒ ได้แนวทางในการสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาหลักการให้อภัยโทษในสังคมไทยให้สอดคล้องกับบริบททางสังคม การเมือง เศรษฐกิจ ที่เปลี่ยนแปลงไปจากอดีต

๑.๗.๓ ได้แนวทางในการประยุกต์พุทธธรรมในการให้อภัยโทษในสังคมไทย

๑.๘ กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้หลักการให้อภัยโทษตามหลักพระพุทธศาสนา โดยศึกษาหลักพระธรรมวินัยจากพระไตรปิฎกและอรรถกถาตลอดจนแนวคิดของนักปราชญ์ทางพระพุทธศาสนา แนวคิดหลักการให้อภัยโทษตามหลักนิติธรรมของไทย รวมทั้งศึกษาการให้อภัยโทษของประเทศอังกฤษและประเทศสหรัฐอเมริกา จากนั้นวิเคราะห์ สังเคราะห์บูรณาการองค์ความรู้มาเป็นฐานเพื่อปรับใช้กับหลักการอภัยโทษในสังคมไทย จะเห็นได้จากแผนภูมิกรอบแนวคิดการวิจัย ดังเสนอไว้ในภาพประกอบที่ ๑

ภาพประกอบกรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework)

